

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

"En die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga en gij zult Mij niet meer zien"

Johannes 18:8a,10

De Heilige Geest, Die na het heengaan van Jezus Christus zou komen, zal heel wat doen. In Zijn afscheidswaarderen heeft de Heere daarop gewezen. De Heilige Geest zal onder meer overtuigend werkzaam zijn. Een Schriftverklaarder merkt heel terecht op: "De Heilige Geest zal niet slechts aanklagen, ook niet alleen uiterlijk het wettig en overtuigend bewijs leveren, zodat voor het oog en het oor van anderen de juistheid van de aanklacht en het feit van de begane zonde niet meer is te ontkennen, maar veel dieper en verder. Innerlijk iemand het bewijs leveren, zodat hij zelf persoonlijk inwendig geheel overtuigd is van zijn ongelijk en schuld belijdt en tot berouw en boete komt, met gehele omkering van zijn houding en persoon. Of tot verbitterde wroeging – zonder – woorden, omdat elk tegenargument uit handen geslagen is".

De Geest zal de wereld overtuigen op drie kardinale punten: van zonde, gerechtigheid en oordeel. Wanneer nu de Heere Jezus het heeft over gerechtigheid, dan gebruikt Hij een woord dat niet nieuw is. In het Oude Testament komt het voor. Het wordt door de Heere Zelf gebruikt. We lezen van Gods gerechtigheid. Dat woord 'gerechtigheid' wordt door de Heere in tweeërlei opzicht gebruikt. Het wijst op Zijn straffen en Zijn heilbetoning. Zodat het Woord spreekt van Gods straffende gerechtigheid en van Zijn heilaanbrengende gerechtigheid. Als rechtvaardige Rechter oordeelt de Heere en straft Hij. Geen onrecht wordt in Hem gevonden. Hij handelt altijd naar recht. Het Woord geeft ons dit duidelijk aan. Nu zien we, bijzonder in het boek der Psalmen, dat Gods gerechtigheid ook gegeven is als

pleitgrond in het gebed om hulp en redding. In Psalm 31:2 lezen we: "Op U, o HEERE, betrouw ik. Laat mij niet beschaamd worden in eeuwigheid. Help mij uit door Uw gerechtigheid". Nu wordt 's Heeren heil ook aangekondigd als Zijn gerechtigheid, Jesaja 46:13 zegt ons: "Ik breng Mijn gerechtigheid nabij, zij zal niet verre wezen en Mijn heil zal niet vertoeven. Maar Ik zal heil geven in Sion, aan Israël Mijn heerlijkheid". In de aankondiging van de Messias openbaart de Heere Zijn gerechtigheid. In Jeremia 23:6 staat: "In Zijn dagen zal Juda verlost worden en Israël zeker wonen. En dit zal Zijn naam zijn waarmee men Hem noemen zal: de HEERE onze gerechtigheid". Het recht van God zal ook de Knecht des Heeren geopenbaard worden (Jesaja 21:1).

Nu wordt er in het Nieuwe Testament ook gesproken over de gerechtigheid des Heeren. Rijk heilaanbrengend in en door Jezus Christus de Heere. God de Heere rechtvaardigt een zondaar uit genade en naar recht. In de Romeinenbrief wordt ons dit duidelijk verkondigd. Wanneer nu de Heere Jezus zegt dat de Heilige Geest de wereld zal overtuigen van gerechtigheid, dan moet gedacht worden aan de heilaanbrengende gerechtigheid des Heeren in Christus Jezus. De noodzaak daartoe is aanwezig. Immers, men zoekt rust, vrede en leven. Het wordt gezien in en buiten de kerk. In Jezus' dagen was dit ook zo. Welk een gezindheid, welk een overtuiging werd er niet gevonden bij de leiders van het volk en hoe kwamen zij niet tot de overdracht daarvan. Hun geloof werd het geloof van velen. Geloofwaardig was en bleef: door de werken wordt men rechtvaardigd. Door onze levenshouding, door onze offers komen we dichter bij de Heere. Men had geen Borg en Middelaar nodig. Het bloed tot betaling, tot verzoening, was niet noodzakelijk. Hierdoor werd niet alleen de

bijbelse Messias veracht, maar ook verworpen.

Laat nu niemand van ons menen, dat die gezindheid er niet meer is. Het hart, het denken, de overtuiging van de farizeeër zijn niet weg. Ze werken door. Ook bij ons. Bij u en mij. En daardoor verachten we Gods gerechtigheid in Christus. Ja, we kunnen ons er zelfs aan ergeren. Want de gerechtigheid des Heeren zegt ons, en dat met nadruk, dat we verloren zijn en niets kunnen doen tot ons behoud, tot onze zaligheid. Nu kunnen we ons met ons rechtzinnig belijden daarbij neerleggen, maar dan wordt vergeten wat er staat: "Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht geven? Dewelke, begonnen zijnde verkondigd te worden door de Heere, aan ons bevestigd is geworden van degenen die Hem gehoord hebben" (Hebreeë 2:3).

En wat zegt Jezus Zelf? De Heilige Geest gaat de wereld overtuigen van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga. De vraag kan naar voren komen, waarom Jezus heeft gezegd: "Omdat Ik tot Mijn Vader heenga..."

Nu, in hun blindheid zag men in de Gekruisigde: de Verworpene, de Vervloekte, de Onrechtvaardige. Echter, wat gebeurde er op Paasmorgen en daarna? In de verhoring van Jezus Christus bewees God de Heere openlijk, dat Jezus rechtvaardig is. Naar Psalm 24 kon Hij de hemel ingaan. Hij kon beklimmen als Rechtvaardige de berg van Gods heiligheid. Publiekelijk, voor de wereld, wordt Jezus Christus de Rechtvaardige genoemd. In zijn prediking zegt Petrus (we kunnen dit lezen in Hand. 3:14 en 15): "Maar gij hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zou geschonken worden. En de Vorst des levens hebt gij gedood, Welken God opgewekt heeft uit de doden. Waarvan wij nu

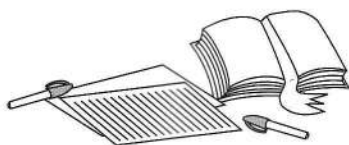
getuigen zijn". Nu zal bij het uitblijven van de bekering de straf-oefenende gerechtigheid des Heeren komen. Komen vanwege de staat in Adam en de houding ten aanzien van de tweede Adam. Wie niet rechtvaardig voor de Heere zal zijn, komt in het gericht van God. Gelijk God de Heere rechtvaardig is aan Zijn Zoon, zo zal Hij rechtvaardige vergelding brengen bijzonder over hen, die zelf een gerechtigheid menen te kunnen vinden in eigen overtuiging of eigen werk. Maar wat mag en moet de Heilige Geest doen? Hij gaat overtuigend werken en doorwerken. Zijn werk komt geloofwaardig over. De woorden des Heeren worden geloofd. Er komt aanvaarding. Men buigt ervoor. Men wordt zondaar. Zondaar voor de Heere, zondaar voor Jezus Christus. Het oprechte belijden wordt geboren. Maar ook het vragen. Het hartelijk vragen. Men gaat zich één weten met

de tollenaar die zondaar was geworden. Laten we daarop letten: de tollenaar werd zondaar. Een wonder van genade. De Heilige Geest geeft er zicht en hoop op, dat een zondaar bij de offerplaats mag bidden: "O God, wees mij de zondaar genadig". En dat gebed blijft niet onverhoord. De Heere maakt Zijn gerechtigheid waar. Hij handelt naar Zijn Woord. En dat steeds. Vandaar dat we lezen: "Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid" (1 Joh. 1:9). Wat in de kanttkening staat, is terecht en daarom treffend: "Niet dat de belijdenis der zonden naar de

rechtvaardigheid Gods de vergeving der zonden zou verdienen. Maar dit woord (rechtvaardig) verklaart het voorgaande (getrouw), daar de rechtvaardigheid vereist dat iemand volbrengt hetgeen hij beloofd heeft". Zie Psalm 103:1: "Loof Hem die u, al wat gij hebt misdreven, hoeveel het zij, genadig wil vergeven".

Naar Gods rechtvaardigheid in Christus kan dit en wil de Heere dit doen! Welk een Evangelie! Ook nu!

Ds. M.C. Tanis

VAN DE REDACTIE

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C,

2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 7,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 6 dollar per jaar. Advertenties € 0,35 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

Inhoud

In deze aflevering van ons blad hebben we een meditatie geplaatst over Johannes 18:8a en 10 van ds. M.C. Tanis die tevens een zesde artikel schrijft over prof. L.H. van der Meiden getiteld: "Veelzijdigheid in de prediking." Ds. P. den Butter schrijft verder over de Filippenzenbrief en schrijft een actueel artikel over 'draagvlak'. Ds. P. van Zonneveld schrijft een brief aan ouders. Ds. J.M.J. Kieviet vervolgt zijn serie over "Gods beloften". Ds. Hoefnagel beantwoordt in zijn vragenrubriek de vraag of we een kerkgebouw Gods huis mogen noemen.

Tholen- Oud-Vossemeer

Nu u dit leest zal de bevestiging en intrede (30 juni j.l.) van ds. A. den Boer in de gemeente van Tholen - Oud-Vossemeer achter de rug zijn. In een volgende aflevering van ons blad hopen we hierop terug te komen. We willen ds. Den Boer, zijn gezin en de gemeenten van harte Gods zegen toewensen.

Adres van ds. A. Den Boer: Machteld van Gelrestraat 62 4691 HR Tholen tel. 0166- 607334

Ontmoetingsdag

We willen u alvast de datum doorgeven van de volgende ontmoetingsdag: D.V. zaterdag 11 september in de Eben- Haëzerkerk op Urk aan het Marktplaatsje. Vroeger zijn we daar wel meer geweest voor onze ontmoetingsdag. De laatste jaren kon dit niet vanwege de markt die op het Marktplaatsje werd gehouden. Daar de markt nu verplaatst is, leek het ons beter terug te gaan naar de oude kerk in het centrum van het dorp. Dan bent u vlak bij het IJsselmeer en de haven en het oude centrum van Urk. In de pauze kunt u dan zo het oude Urk inlopen. Noteert u deze datum alvast in uw agenda.

Zendingsdag Elburg

D.V. woensdag 28 juli

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 15 juli verschijnen, dus over twee weken. Copy graag binnen de donderdag een week voor de verschijningsdatum. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

AvH

In de samenleving

We kennen in onze nederlandse samenleving het verschijnsel van de publieke discussie. Zaken, die een politieke lading hebben en waarover uiteindelijk een keer een beslissing genomen moet worden of waar wetten en voorschriften voor dienen te worden gemaakt, moeten eerst een poosje onder het volk besproken worden. Op die manier moeten meningen worden gevormd of bijgesteld en daarop wordt uiteraard in niet geringe mate (door o.a. politici) invloed uitgeoefend. Mensen die altijd tegen een bepaald standpunt geweest zijn moeten zo worden bewerkt dat ze hopelijk van mening veranderen. Langs deze weg wordt er dan naar gestreefd het draagvlak in de samenleving voor een bepaalde mening te verbreden om zo de zaak rijp te maken voor een beslissing.

Het zijn met name zaken die op ethisch terrein liggen - abortus, euthanasie - of zaken waar een ethisch aspect aan verbonden is, die op deze manier aan de orde komen. En de praktijk laat zien dat dit middel niet zonder succes blijft. Het wordt dan ook voorgesteld als een zeer geschikt middel; het hoort ook helemaal bij onze democratie en in een democratie heeft het volk immers alle recht om zijn stem te laten horen. Zo kan het besluit straks ook op een heel democratische wijze genomen worden, namelijk bij meerderheid van stemmen. Dat kan dan veilig gebeuren, want het draagvlak in de samenleving is intussen breed genoeg geworden. Zo'n besluit wordt inderdaad 'gedragen'.

We zijn er zo langzamerhand wel aan gewend geraakt, dat de dingen vaak zo gaan. En we horen een fel protest als de overheid op een gegeven moment ertoe gedwongen wordt in het belang van het land maatregelen te nemen, die geen breed draagvlak in de samenleving hebben. Er is al aangekondigd dat het in de komende herfst heftig zal toegaan omdat velen het niet eens zijn met de plannen van het Kabinet inzake werk en werkgelegenheid.

Er zitten aan deze gang van zaken bedenkelijke kanten. Zeker, als het gaat over een voldoende breed

draagvlak voor beslissingen die zaken betreffen waar Gods Woord ook wat over te zeggen wil hebben. De wil van het volk staat dan nog al eens ave-rechts op de wil van God en wat moet dan de doorslag geven?

Ook in de kerken

Die zaak laat ik echter rusten. Waarom ik deze dingen hier dan wel signaleer? Omdat ik keer op keer symptomen ontdek, die erop wijzen dat dezelfde manier van doen ook de kerken is binnengedrongen. Ook daar wordt gezocht naar een voldoende breed draagvlak voordat men tot bepaalde besluiten komt.

Een heel recent voorbeeld is te zien in de Nederlands Gereformeerde Kerken. In die kerken is al geruime tijd de discussie aan de gang over het al of niet geoorloofde van vrouwelijke ambtsdragers. De vrouwelijk diaken is al geaccepteerd. Over vrouwelijke ouderlingen en predikanten is de discussie nog gaande. Maar het lijkt nu op een beslissing aan te gaan. Als u dit artikel leest is de beslissing wellicht al gevallen. Het ziet er op dit moment naar uit, dat de vrouwelijke ouderling wel zal worden toegelaten; de vrouwelijke predikant moet mogelijk nog even wachten.

Wat in deze discussie opvalt is dat de commissie, die de besluitvorming over deze zaken op de Landelijke Vergadering moet voorbereiden, gebruik maakt van de hierboven gesignaleerde term. Alleen noemt die commissie het 'draagkracht'. Zij acht het openstellen van het ambt voor ouderling "gelet op de draagkracht binnen het kerkverband verantwoord". Voordat tot openstelling van het ambt van predikant kan worden overgegaan moet er volgens dezelfde commissie echter eerst nog een en ander onderzocht worden. Die openstelling is namelijk niet verantwoord als niet eerder is onderzocht, hoe plaatselijke kerken "- ondanks verschillen in overtuiging - vorm kunnen geven aan hun gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en voordat zorgvuldig in kaart is gebracht welke verdere regelingen in verband met deze openstelling gewenst zijn".

Er was een tijd dat het verzet binnen de Ned. Geref. Kerken tegen de vrouwelijke ouderling sterk was. Die tijd

lijkt voorbij. De kerken zijn thans draagkrachtig genoeg om zo'n besluit te nemen. En het heeft er alle schijn van dat ten aanzien van de vrouwelijke predikant de draagkracht eerst nog wat versterkt moet worden. Is dat in de komende tijd gebeurd, dat kan met behulp van dezelfde redenering ook tot openstelling van het predikambt voor de vrouw besloten worden.

We zeggen wel eens: Dat is nu de wereld op z'n kop. Laat ik deze uitdrukking mogen veranderen in: Dat is nu de kerk op z'n kop. Of ook wel: Dat is de kerk die in haar wijze van besluitvorming seculier is gaan denken en doen door het voorbeeld van de wereld na te volgen. De kerk als democratie. De kerk waarin de wil van het volk de doorslag geeft. Dat zou allemaal nog goed en wel zijn als het gaat om een beslissing ten aanzien van de houtsoort van de banken in het kerkgebouw of de kleur van de gordijnen, maar het gaat hier over zaken waar Gods Woord over meesprekt en zelfs aanwijzingen voor geeft.

Maar dat Woord geeft niet de doorslag. Dat Woord - zo is eerst vastgesteld - laat twee standpunten toe: wel openstellen en niet openstellen. En dan nog wel voor zowel het ambt van ouderling als voor dat van predikant. Mag ik dit ook zo interpreteren dat God, om zo te zeggen, uit twee hoeken van Zijn mond spreekt? Het Woord kan dus de doorslag niet geven. Dat moet het kerkvolk dan maar doen. En wil het kerkvolk daartoe in staat zijn dan moet de manier van denken eerst nog wat beïnvloed worden. Daar is tijd voor nodig. Dus stellen we de zaak even uit en intussen houden we de vinger aan de pols en als we dan constateren dat de tijd rijp is gaan we een besluit nemen.

Stel u eens voor dat de vergadering in Jeruzalem, die ons in Hand. 15 verslagen wordt, ook op deze manier gehandeld had. Draagvlak onder het volk voor het besluit dat bekeerde heidenen niet ook nog besneden moesten worden? Was er voldoende draagkracht in de kerk voor zo'n besluit? Ach, klets toch niet. Men kan zeggen - en met overtuiging zeggen - 'Het heeft de Heilige Geest en ons goedgegedacht', en dan volgt het genomen besluit. Zo besluiten is een kerk waardig. De rest is niets anders dan

politiek; kerkpolitiek. Geen wonder dat er hoe langer hoe meer malaise is.

In onze samenleving zien we dat de gesignaleerde gang van zaken geen zegen brengt, maar ons almeer afvoert naar een godloos en normloos leven. In de kerk zal deze gang van zaken nog veel minder zegen brengen. Hoe zou het kunnen als we eerst zeggen, dat we er met Gods Woord niet uitkomen en dat Woord dan vervolgens onderwerpen aan de wil van het volk? En waar is dan nog een plaats voor de Heilige Geest? En voor de Heere Jezus, die we met de mond belijden de Koning der kerk te zijn?

Gaat het om de Ned. Geref. Kerken alleen? We sluiten onze ogen er toch niet voor dat in onze eigen kerken dezelfde processen op gang zijn gebracht? In 1998 sprak onze Generale Synode niet op onduidelijke wijze uit dat de Schrift ons leert dat er geen plaats is voor vrouwelijke ambtsdragers. Daar was toen niet iedereen het mee eens; een kleine minderheid stemde tegen. Onder hen was ds. D. Visser van Broeksterwoude. Maar wat is ds. D. Visser (intussen dr.) in het Kerkblad voor het Noorden aan het doen? Hij schrijft

een serie artikelen over allerlei aspecten die met de plaats van de vrouw in het ambt te maken hebben. Waarom doet hij dat? O zeker, we hebben vrijheid van meningsuiting. Vrijheid van drukpers. Maar welke zaak is ermee gediend? Ik zou zeggen dat de zaak voldoende behandeld is, zeker nadat de Synode van 2001 ook nog eens een aantal verzoeken om het besluit van 1998 te reviseren, had afgewezen. Waar die artikelen-serie nu dan ook alle schijn van heeft is dat ermee gepoogd wordt het denken van de mensen zodanig te beïnvloeden dat op den duur een breed-genoege draagvlak in de kerken zal worden verkregen voor herziening van het besluit van 1998. En als het volk het wil dan moet het doorgaan..... Laat ik mogen hopen dat ik me vergis.

Laat ik ook mogen hopen dat onze komende Synode zich verre zal houden van redeneringen als de in dit artikel gesignaleerde. De Synode kan immers niet tevreden zijn over haar arbeid als zij aan het eind niet kan zeggen wat ze in Jeruzalem zeiden. Zeker als het gaat om zaken die van principiële aard zijn. God zegene onze Synode.

ds. P. den Butter.

Ook over het volgende: het verkeren onder de belofte van het verbond en de prediking van de belofte veranderen de staat van de mens niet. Geen conclusie mag getrokken worden. Namelijk het ene is er en het andere mag ik geloven. Het komt goed. Als ik de belofte maar geloof. Zeker mag waaronder men leeft niet onderschat worden maar het moet in ons en voor ons gaan leven. Dat geschiedt door de werking van de Heilige Geest. Het wonder des Heeren, wat Hij heeft toegezegd moet zich voltrekken. Het nachtgesprek van de Heere Jezus met Nicodemus mogen we niet voorbijgaan. Duidelijk heeft de Christus gesteld dat indien iemand niet wedergeboren is hij het koninkrijk Gods niet kan zien noch ingaan. Welk een scherpe, onderzoekende zaken worden gevonden in de zeven brieven aan de gemeente in Klein - Azië. Laten we niet menen, dat de getekende situaties onder ons niet voorkomen. Het gesloten hart moet geopend worden en een persoonlijke geloofsrelatie moet tot stand gebracht worden. Duidelijk moet verklaard worden wat de waarachtige genade, de waarachtige bekering is, het oprechte geloof en het werken ervan in het leven. Naast het ontdekkende element mag het onderwijzende element in de prediking niet ontbreken. Weer onderstreept van der Meiden, dat dit moet geschieden naar de tekst aangeeft. Niets mag in de tekst gelegd worden, of de tekst verdrijven. Altijd moet de tekst spreken en blijven spreken. Maar er is meer wat in de prediking een plaats moet hebben. De menselijke traagheid, eigenwilligheid en dwaasheid moet vanuit het Woord in het licht gesteld worden. Dat er een ijver kan zijn zonder inzicht. Zoekend eigengerechtigheid, men zoekt niet de gerechtigheid Gods. Bij het ernstvolle Woord mag niet ontbreken het verkondigen van de grote werken Gods. Het spreken ervan zou moeten leiden om de Heere te voet te vallen met de bede om genade, bekering en de leiding en steeds onderwijs. Welk een herderlijke liefde en zorg voor de gemeente van Laodicea wordt getoond in de brief. Haar te lezen en te herlezen is geboden. Er ligt lering in. Welk een houding kende deze gemeente. Welk een waandenkbeeld beheerste haar. Welk een zelfverzekerdheid sprak zij uit. Door Zijn scherpe woorden heeft de Herder de gemeente ontmaskerd. Hij heeft haar zeer scherp de waar-

PROF VAN DER MEIDEN (6)

Veelzijdigheid in de prediking.

Het kan niet genoeg benadrukt worden, dat een predikant het Woord van de Heere heeft te bedienen. Want het gevaar is niet denkbeeldig, dat men komt tot gewenning. Eigen model of constructie gaat het doen. Zelfgenoegzaamheid kan gaan leven. Een aangepaste prediking kan er komen. Wat wordt er gevraagd. Of wat hoort men graag. Geboden is het voortdurend staan onder de tucht van Gods Woord. Het zich bewust zijn: er staat geschreven! Dit was voor van der Meiden volle ernst. De eis van de Heere woog hem zwaar. Nu dient elke dienaar zo te leven. Wie het niet kent heeft wel de naam van dienaar, maar is geen dienaar. Denaar zijn betekent: het lezen van en het luisteren naar Gods wil en Woord. Nimmer mag dit ontaarden in een vluchtige zaak. Het moet een levenszaak zijn. Een geroepen dienaar heeft het Woord van de Heere lief. Maar ook zijn gehele gemeente. Als herder is hij gesteld over haar. Die gemeente

moet ook steeds voor de aandacht staan. Dit vraagt geen eenzijdigheid in de prediking. Ook niet in de tekstkeuze. Niet wat de prediker ligt, moet leven, maar wat Gods Woord aangeeft voor de gemeente, voor jongeren en ouderen. Nu weten we dat de Bijbel vol teksten staat en vele pericopen bevat. Op onderscheiden wijze wordt er geschreven. En als het over mensen gaat, dan moet een predikant aangeven dat er twee soorten mensen zijn: onbekeerden en bekeerden. Echter met deze onderscheiding die gemaakt moet worden, is men niet klaar. Hoe kan men als onbekeerde leven! Gerust! Zelfvoldaan! Men kan zich houden voor wat men niet is. Door een religieuze aanleg kan men op een bepaalde wijze bezig zijn positie tegenover de Heere vast te stellen en zich zo veilig wanen voor nu en voor eeuwig. Dwaze maagden zijn er nog. Hoe wijst het Woord van de Heere ons op die werkelijkheden. Van der Meiden zegt: attentheid is geboden!

heid aangezegd. Dit gebeurde niet in hardheid, maar in liefde die behouden wil. De Herder wil in de gemeente een gestalte hebben. Vandaar dat Hij na Zijn scherpe, ontdekkende woorden aan het adres van de gemeente zegt, dat Hij haar aanraadt, en dat doet Hij smekend, om van Hem te kopen wat zij nodig hebben. Laten we het lezen. Ik raad u dat gij van Mij koopt, goud, beproefd komende uit het vuur, opdat gij rijk moogt worden en witte klederen opdat gij moogt bekleed worden en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde en zalf uw ogen met ogenzalf opdat gij zien moogt. Openb 3 : 18. Van der Meiden gaat verder.

Wanneer het gaat over Gods kinderen, dan zijn niet allen gelijk. Met een vast schema mag niet gewerkt worden. Een patroon geldt niet voor allen. In een gezin is verschil in leeftijd, karakter, geaardheid, ontwikkeling en begripsvermogen, het kunnen en kennen. We zijn met de opvoeding zo niet klaar. Het vraagt veel. Zo ook de dienaar in het werk. In de verkondiging. Hij mag geen teksten selecteren, maar doorgeven wat het Woord aangeeft. De herderlijke taak is veel omvattend. In al het onderwijs moet zijn hart spreken. Ook moet, aldus van der Meiden, nagegaan worden waarom er zoveel dorheid is en zo weinig opwassen in de genade en kennis van Christus. Het geloofsleven is vaak zo weinig krachtig. Van geloofsomhelzing wordt weinig gehoord. Daaraan mag niet achteloos voorbijgegaan worden. Nog een zaak, waarop van der Meiden wijst willen we doorgeven namelijk het spreken van kenmerken of kentekenen. Men wijze ze niet af. De Schrift spreekt ervan. Vandaar dat in artikel 29 van onze Ned Geloofsbelijdenis gewezen wordt op de merktekenen van de christenen. De Schrift geeft zekere kentekenen en die moeten uit de tekstwaarheid worden getoond. Zo worden we bewaard voor eenvoudige toepassingen. Uit zijn tekst moet de predikant kentekenen beschrijven. Natuurlijk is dit bij de ene tekst heel wat makkelijker dan bij de andere. Maar nooit zal hij kunnen zeggen dat geen geloofskentekenen te noemen zijn. Van der Meiden wijst als voorbeeld op psalm 32: 1 en 2. Een onderwijzing van David. Welgelukzalig is hij wiens overtreding vergeven en wiens zonde bedekt is. Welgelukzalig is de mens, die de Heere de ongerechtigheid niet toerekent en in wiens geest

geen bedrog is. Als het over deze teksten gaat, moet uitkomen hoe David deze weldaad leerde belijden. Is de tekst Rom 5:1, Rom 8: 14, 15 of Matth 11: 28. dan moet het verschil in kenmerken en zo in de leiding van de Heilige Geest aangegeven worden. Wie er bij leeft en leest dat onderscheiden preken bijbels is, zal steeds meer verstaan dat de prediking veel vraagt. De Heere eist het en de gemeente heeft er recht op. Onmisbaar is voor recht preken de werking van de Heilige Geest. Men moet als handleiding ook nagaan wat mannen als Voetius, Teelinck, W. à

Brakel, Comrie en de Erskines geschreven hebben. Niet om na te doen, maar om te verwerken voor eigen leven en prediking.

Veelzijdigheid in de prediking is een geboden zaak. Naar wat de tekst is, moet het blijken. Tot zegen van de gemeente. Dan is, aldus van der Meiden, de prediking onderscheiden, ontdekkend, leidinggevend, bevindelijk. En niet ziekelijk!

Moet de prediking in 2004 anders zijn? Wie het meent, misleidt de gemeente en behoort zelf tot de blinde leidslieden.

Ds. M.C. Tanis

PAULUS EN DE FILIPPENZEN - 44

Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, namelijk de Heere Jezus Christus.

Fil. 3:20.

Van de Antinomianen, waartegen de apostel Paulus de Filippenzen gewaarschuwd heeft, heeft hij gezegd, dat het wereldse mensen zijn, die aardse dingen bedenken. Hij heeft hen zelfs vijanden van het kruis van Christus genoemd. Er is ondanks al hun godsdienstige praat niets geestelijks in hun hele gedrag. Zij leven slechts voor het hier en nu. En allen, die hen volgen, komen ongetwijfeld op een totaal verkeerd spoor terecht. Daarom houdt Paulus de lezers van zijn brief andere voorbeelden voor, opdat ze die zullen navolgen. Door genade mag hij zichzelf als zo'n voorbeeld aan hen voorstellen, samen met anderen die net zo wandelen als hij doet. Zulke mensen zijn de ware christenen en zulke christenen zijn hemelburgers. Daar gaat het dan over in het slot van hoofdstuk 3.

Thuisland

"Onze wandel". Dit is niet de meest gelukkige vertaling van het griekse woord 'politeuma'. In de wereld van die dagen was dit een heel bekend woord, al komt het in de Bijbel alleen maar op deze ene plaats voor. De Filippenzen hebben in ieder geval onmiddellijk begrepen waar Paulus op doelt.

In Hand. 16:12 lezen we dat de stad Filippi een 'kolonie' was. Dat wil zeggen dat de mensen die in Filippi woonden van oorsprong burgers van

Rome waren. Om de een of andere reden zijn ze uit Rome naar Filippi verhuisd - velen van hen waren oud-militairen - en zo was Filippi een kolonie van Rome geworden, een stukje Rome in het buitenland. In feite waren de Filippenzen dus vreemdelingen in een stad die niet hun thuisland was. Rome was hun thuisland. Daar waren ze geboren. Daar hoorden ze thuis. Ze spraken de taal van Rome en leefden naar de wetten van Rome en werden beschermd vanuit Rome, enzovoort. Want hun 'politeuma' was in Rome. Hun burgerschap, hun staatsburgerschap, hun domicilie. In Rome stonden ze in de burgerlijke stand.

Die gedachten, die uit dit beeld voortvloeien, brengt Paulus nu over op de ware christenen. Hun burgerschap is in de hemel. Daar staan ze ingeschreven. Daar wonen ze weliswaar niet, maar daar horen ze wel thuis. De consequentie hiervan is, dat zij hier op aarde eigenlijk in den vreemde verkeren. Dat zij hier niet thuis zijn en dat zij zich hier ook niet thuis moeten gaan voelen. Waarom niet?

Wel, de ware christenen zijn uit God geboren. Zij worden geregeerd vanuit de hemel. Hun rechten liggen verzekerd in de hemel. Hun belangen worden bevorderd vanuit de hemel. Hun gedachten en gebeden stijgen op naar de hemel. Velen van hun vrienden zijn al in de hemel en zij mogen weten, dat al zijn ze nu nog op aarde, zij die vrienden spoedig zullen volgen naar de hemel. Want daar ligt hun erfenis op hen te wachten. Daar is de plaats die Christus voor hen aan het

bereiden is. Ja, wat ligt er een rijkdom van gedachten opgesloten in dit ene woord dat Paulus gebruikt om de situatie van de ware christenen aan te duiden.

Vreemdelingschap

U begrijpt nu ook, dat al komt dit woord slechts één keer voor in de Bijbel, de zaak die ermee aangeduid wordt op vele plaatsen wordt vermeld. Wat hier van de christenen uit Paulus' dagen wordt gezegd, is altijd en overal waar en waar geweest van hen die de Heere in hun leven hebben leren liefhebben. Gods volk is altijd een volk, dat hier op aarde in den vreemde verkeert. Vandaar dat we nog al eens begrippen tegenkomen als 'vreemdeling', 'vreemdelingschap', e.d. Zo spreekt Hebr. 11 onder andere over de aartsvaders. *Deze allen zijn in het geloof gestorven, de belofte niet verkregen hebbende, maar hebben die van verre gezien en geloofd en omhelsd en hebben beleden, dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren. Want die zulke dingen zeggen, betonen klaarlijk dat zij een vaderland zoeken* (vs. 13,14).

Trouwens, op vele plaatsen zowel in het Oude als het Nieuwe Testament wordt de gedachte aan dit vreemdelingschap van de gelovigen gevonden. Inderdaad, het volk Gods is een volk, dat in de wereld niet meer thuis is en op weg is naar een beter, dat is een hemels vaderland.

De harten zijn dan ook - als tenminste beleefd wordt wat deze werkelijkheid zeggen wil - omhoog gericht. De gedachte aan het nieuwe vaderland vervult de geest. Bij tijden leeft het verlangen daarnaar sterk. Er is uitzien. Uitzien naar de dag waarop zij in dat thuisland zullen aankomen. Daar ligt de eindbestemming. Daar is de vreemdelingschap vergeten. Daar zal de uiteindelijke verlossing zijn van alle ziekte, dood en zonde. Dat hemels vaderland zal het einde zijn van alle zorgen en daar zal de eeuwige vreugde gesmaakt worden. Daar zullen ze altijd met de Heere zijn.

Maar de hemel is meer dan een eindbestemming. Meer dan het einde van de vaak zo moeilijke pelgrimsreis. Wat de hemel ook en vooral wil zijn in het leven van Gods kinderen hier in den vreemde is een alles-beheersende en alles-vervullende kracht. Dat ligt

opgesloten in dat woord 'politeuma'. Ons burgerschap, ons thuisland is in de hemel. Zo zegt Paulus het. En hij zegt niet: onze eindbestemming is in de hemel.

Waar iemands thuisland is - waar hij ingeschreven staat - daaraan behoort hij gehoorzaam te wezen. Daar horen zijn loyaliteiten te zijn. Daar behoort zijn hart te zijn. Vandaar dat de Heere Jezus op een andere plaats zei: *Vergadert u geen schatten op de aarde, maar vergadert u schatten in de hemel, want waar uw schat is, aldaar zal ook uw hart zijn* (Matt. 6:19-21).

Ziet u dat de ware christen een totaal anders mens is als de antinomiaan die Paulus in vs. 18 beschreef? De antinomiaan leeft voor de aarde en het aardse, het vlees. Die vertoont geen enkel teken dat de hemel in zijn hart is. Maar dan is de conclusie die uit een en ander voortvloeit onontkoombaar deze, dat christenen die niet vanuit de hemel geregeerd worden en die een werelds leven leiden, slechts in naam christenen zijn. Christenen, die niet vrijwillig afstand doen van wereldse geneugten, moeten niet denken dat ze aan het eind van hun leven de hemel zullen kunnen binnengaan. Als de hemel nu nooit in ons hart is, zal de hemel ook nooit onze bestemming zijn.

Eerlijk gezegd is de door en door bijbelse gedachte van het vreemdelingschap in het leven van vele christenen in onze tijd ver zoek geraakt. En zij vinden het nog niet eens erg! Hoe vaak horen we niet een wereldse levensstijl verdedigen en goedpraten? Hoe vaak wordt er niet gezegd, dat een mens toch ook niet wereldvreemd moet zijn? Hoe vaak wordt de christelijke vrijheid niet gebruikt als een dekmantel om een puur werelds leven mee te dekken? Maar dan kan de relatie met de Zaligmaker, de Heere Jezus Christus, natuurlijk ook niet op de rechte wijze beleefd worden.

De Zaligmaker verwachten

Paulus geeft nog een kenmerk van de ware christen. Hij is een vreemdeling hier op aarde; hij heeft zijn thuisland in de hemel. Daar hoopt hij een keer te zullen arriveren. Maar intussen verwacht hij iemand uit de hemel naar deze aarde te zien komen. En degene die hij verwacht is de Zaligmaker. Zo

noemt Paulus Hem met nadruk. Daarmee geeft hij dan nog weer eens duidelijk aan dat deze christenen leven in de antithese. De Zaligmaker - de Soter - van de wereld om hen heen is de Romeinse Keizer. Die Keizer wordt gezien als de Verlosser. Maar dat is voor christenen anders geworden. Zelfs voor de Filippenzen, die van origine burgers van Rome zijn is die keizer de Soter niet meer. De ware Soter is een Ander.

'Soter' wijst op verlossing uit de macht en de schuld van de zonde. Deze Zaligmaker heeft de Zijnen getrokken uit de duisternis. Hij heeft hun leven omgezet en hen in gemeenschap met Zichzelf gebracht. Hij gaf hen deel aan Zijn gerechtigheid. En nu verwachten zij Hem, want Hij heeft beloofd dat Hij tot hen zal komen om hen tot Zich te nemen in de hemel der heerlijkheid, waarheen Hij hen voorgegaan is. De hemel - hun Thuisland.

Zo verwachten ze Hem. Als Zaligmaker. En dat verwachten is een intens verwachten, een vurig verlangend uitzien. In dat verwachten zijn ze als mensen die gespannen uitzien of degene die zij verwachten nog niet aankomt.

Maar komt Hij dan niet als Rechter? Ook dat. En dat zullen Zijn vijanden gewaar worden. Als Hij komt dan komt Hij met een vlammend zwaard (2 Thess. 1:8). Maar voor hen voor wie Hij eerst Zijn leven gaf en die Hij door Zijn Geest tot nieuwe mensen maakte zal Hij komen als Zaligmaker. Dan zal Hij de laatste hand leggen aan Zijn verlossingswerk en het daarmee compleet maken: de verlossing van hun lichaam en hun volledige verheerlijking.

Paulus duidt deze Zaligmaker aan met Zijn complete titels: Heere Jezus Christus. De Heere - de Kurios, die alles te zeggen heeft vanwege de waardigheid van Zijn Persoon en de hoogheid van Zijn positie. Jezus is Zijn Naam, want Hij kwam om van de zonde te verlossen. En Hij kwam dat doen als Gods gezalfde, met Gods eigen autoriteit. Vandaar de naam Christus.

Zolang ze hier op aarde zijn, kennen ze deze Zaligmaker alleen nog maar in het geloof. In het geloof hebben ze de toevlucht tot Hem mogen nemen. In

het geloof hebben ze op Hem leren vertrouwen. In het geloof hebben ze Hem omhelsd. Zo hebben ze Hem ook lief, al hebben ze Hem nooit gezien (1 Petr. 1:8). Maar dat geloof moet een keer overgaan in aanschouwen. Zolang dat niet zo is, blijft er heimwee, verlangen, uitzien. Zo komt het dat het leven van de vreemdelingen gekenmerkt wordt door verwachten.

VRAGENRUBRIEK

"Mogen wij ons kerkgebouw wel Gods huis noemen? De Bijbel noemt immers slechts Jeruzalems tempel en daaraan voorafgaand de tabernakel het huis van God? Geven wij ons kerkgebouw niet te veel eer door het Gods huis te noemen?"

Zo ongeveer werd het gesteld op een bijbelkring die ik bijwoonde en afgesproken werd deze vraag in ons blad te beantwoorden.

Ik voor mij geloof dat we ons kerkgebouw rustig een huis van God kunnen noemen. Als we daarmee dan wel bedoelen een huis, onder de vele andere die er gelukkig nog zijn, waar de gemeente van Christus samenkomt om de Heere te dienen.

Ons kerkgebouw is een huis, en Christus' gemeente is het Huis van God. Die aardse godshuizen zullen bij Christus' wederkomst eenmaal verdwijnen. Maar Zijn Kerk, het Huis van God staat in der eeuwigheid.

Laten we dat toch goed bedenken. We mogen ons kerkgebouw hartelijk liefhebben, maar laten we wel bedenken dat het een maaksel is van mensenhanden. Behoren wij tot het levende Huis, de ware Kerk des Heeren? Juist dan wordt het kerkgebouw ons echt lief. Niet omdat mijn vader en moeder daar ook al ter kerke gingen of omdat die kerk er mag staan mede dankzij mijn offervaardigheid, maar dan wordt die kerk mij lief omdat ik daar het Woord des Heeren mocht beluisteren tot onderwijs en zaligheid mijner ziel! Omdat het de Heere behaagde Zich ook daar door Woord en Geest aan mijn ziel te openbaren. Dan wordt dat bepaalde plaatsje mij lief, dat wel! Dan kan ik schreien als ik niet op kan gaan of als er een nieuwe kerk gebouwd moet worden. Dat is

Althans, zo zegt Paulus het. Hij zal toch wel gelijk hebben? Maar als we nu het leven van vele christenen in onze tijd hier eens naast leggen, welke conclusie trekken we dan? Of als we ons eigen leven er naast zeggen, wat zeggen we dan? Ik vraag maar....

ds. P. den Butter

dan goed te begrijpen. Maar het gaat mij om dat levende Woord van God, die redelijke, onvervalste melk! Als ik dát in mijn nieuwe kerkgebouw, of elders, al is het in een schuur, weer horen mag, dan voel ik mij gelijk weer thuis!

Dus als ik door genade zingen mag: Hoe lief heb ik Uw woning, de tent o Hemelkoning, Die Ge U ter eer hebt opgericht, dan denk ik natuurlijk aan mijn eigen kerkgebouw, maar toch niet uitsluitend. Dan voel ik mij thuis onder de prediking van zonde en genade, waar, wanneer en door wie dan ook dat Woord gepredikt mag worden! Wie Gods Woord lief krijgt, krijgt het huis waarin God hem plaatste en de prediker onder wie God hem stelde hartelijk lief. Dan komt er trouw in ons leven, al is het op zichzelf maar een dood gebouw en de dominee ook maar een mens.

Wie hangt aan een gebouw, zoals de Joden destijds aan de tempel, zonder dat het hart de Heere vreest, moet bedenken wat Stefanus tegen het 'vrome' sanhedrin zei: "Maar de Allerhoogste woont niet in tempelen met handen gemaakt, gelijk de profeet zegt: De hemel is Mij een troon en de aarde een voetbank Mijner voeten. Hoedanig huis zult gij Mij bouwen, zegt de Heere, of welke is de plaats Mijner rust?", Hand. 7.

God noemde de tempel Zijn Huis, omdat Hij Zich aldaar openbaarde en door middel van de ceremoniële eredienst duidelijk wilde maken dat Hij niet alleen in het Hoge en Verhevene woont, maar ook onder Zijn schuldverslagen en arme volk hier op aarde. Zoals het toen was, zo is het ook nu nog, wezenlijk. De Heere woont daar waar Zijn volk samenkomt, al komen er slechts twee of drie in Zijn Naam bijeen! Was onder het Oude Verbond

alles meer geconcentreerd rond een bepaald volk, de Joden, en een bepaald huis, de tempel, na Christus' komst is dat veranderd. Jezus zei tot de Samaritaanse vrouw: "Vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden. Maar de ure komt en is nu, wanneer de ware aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en waarheid. Want de Vader zoekt ook dezulken die Hem alzo aanbidden", Joh. 4: 21 e.v. Straks zal God eeuwig bij Zijn volk wonen en zij eeuwig bij Hem. Dat zal het ware Huis Gods, het Vaderhuis met de vele woningen zijn! Er is dus een verband tussen het Huis des Heeren en een Godshuis. Lees in dit verband ook 1 Tim. 3:15 en de context.

Als we het kerkgebouw op Gods dag betreden moet er dus eerbied zijn. Daar ligt het geopende Woord van God. Daar zal het Woord van God geopend worden. Daar zal de Heere ook harten openen door het Woord voor het Woord. Die eerbied moet zich uiten in een stil, persoonlijk gebed voor de dienst. Die moet uitkomen in het zingen en het bidden. Die moet blijken uit onze offerande. Die moet gezien worden met name als het Woord gepredikt wordt. Slapen in Gods huis is een ernstige zonde. We vallen immers onder het eten ook niet in slaap? Die eerbied moet blijken uit het gehoorzamen van de nieuwtestamentische voorschriften aangaande de eredienst. Daar hoort bij dat allen van het vrouwelijke geslacht hun hoofd bedekken. Zij erkennen daarmee de scheppingsordinantie. De engelen zien er op toe.

U begrijpt dat ik maar enkele dingen noem. Het is niet moeilijk hier breder op in te gaan.

Ook over het zo nodige kerkelijk besef zou ik wat kunnen zeggen. En over de hoogmoed van kerkisme. Laten we onszelf de vraag maar stellen – het is per slot van rekening een vragenrubriek – of we door Gods genade een levende steen mochten worden of begeren te worden van het grote Godsgebouw dat in eeuwigheid zal rijzen.

Ds. K. Hoefnagel

We zijn in deze serie artikelen bezig een antwoord te vinden op de vraag voor wie Gods beloften zijn. In deze bijdrage wil ik er op wijzen dat dat antwoord allereerst luidt: Gods beloften zijn voor degenen die Hij van eeuwigheid verkoren heeft. Ze zijn voor hen bestemd!

Eerder hebben we geconstateerd dat Gods beloften het hart van Zijn heilig Woord zijn. Als de Heere niet een belovend God was, dan was er geen Evangelie. Als de Heere aan Adam en Eva niet de moederbelofte gegeven had, waaruit alle andere beloften zijn voortgekomen, dan was er geen zaligheid voor het verloren mensengeslacht mogelijk geweest. Hebt u er wel eens bij stilgestaan hoe veel keren er in de Schrift sprake is van *"Ik zal ..."*, opgetekend uit de mond van de Heere Zelf?

Een enkele week geleden bleek het me weer eens heel nadrukkelijk. Het was toen ik enige zondagen achtereen in eigen gemeente preekte uit Hosea 2. Tel eens het aantal malen dat er in dat ene hoofdstuk te lezen is: *"Ik zal..."*. In de verzen 13 tot en met 22 zijn het allemaal heerlijke heilbeloften, toezeggingen van Gods genade aan het afkerige volk Israël. Beginnend met: *"Daarom ziet, Ik zal haar lokken en haar voeren in de woestijn en Ik zal naar haar hart spreken..."*. Voortgezet met: *"Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid. Ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid..."*. En in dit hoofdstuk eindigend met: *"Ik zal Mij ontfermen over Lo-Ruchama. En Ik zal zeggen tot Lo-Ammi: Gij zijt Mijn volk. En dat zal zeggen: O, mijn God!"*

het welbehagen van Zijn wil

Wat deze laatste belofte betreft - het is hetzelfde woord dat in het Nieuwe Testament twee keren terugkomt. Zowel de apostel Paulus als de apostel Petrus citeren de belofte uit Hosea 2 : 22. Paulus doet dat in Romeinen 9, het hoofdstuk over Gods vrijmacht. Het is het hoofdstuk waarin de apostel het door de Heere geopenbaarde heil helemaal terugbrengt op het soevereine voornemen van de Heere Zelf. *"Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferm en zal barmhartig zijn, dien Ik barmhartig ben."* En hij vervolgt: *"Zo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt,*

maar des ontfermenden Gods." De kanttekenaren op de Statenvertaling voegen aan dit laatste woord toe: *"namelijk die dit alles besluiten doet naar het welbehagen Zijns willens."* En inderdaad - hier spreekt de apostel heel nadrukkelijk over het eeuwige besluit van Gods verkiezing. Ik moet hieraan toevoegen: ... en van Zijn verwerping. Want Paulus vervolgt: *"Zo ontfermt Hij Zich dan diens Hij wil en verhardt dien Hij wil."* Zelfs spreekt hij over *"de vaten des toorns, tot het verderf toebereid."*

En nu is het in dit verband dat de apostel de woorden uit Hosea 2 aanhaalt. De genadige belofte voor een volk dat er helemaal buiten staat. Dat zalig wordt omdat de Heere een voornemen tot die zaligheid heeft van eeuwigheid. *"Ik zal hetgeen Mijn volk niet was 'Mijn volk' noemen en die niet bemind was 'Mijn beminde'."* Op grond waarvan? Alleen op grond van Gods soeverein welbehagen. Gods belofte, bestemd voor een verloren die behouden wordt alleen door het eeuwige voornemen van de genadige God.

Als de apostel Petrus ditzelfde woord aanhaalt, brengt hij - hoe opmerkelijk! - eveneens de verkiezing tot zaligheid ter sprake. Ook in 1 Petrus 2 gaat het om het onderscheid tussen enerzijds *"degenen die zich aan het Woord stoten, ongehoorzaam zijnde, waartoe ze ook gezet zijn"* en anderzijds - wie? Petrus noemt ze: *"een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkreten volk."* En dan volgt die belofte uit Hosea 2: *"Gij die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt. Die eertijds niet ontfermd waart, maar nu ontfermd zijt geworden."* Het uitverkoren volk als voorwerp van Gods genadige belofte waarin Hij toezegt Zich te ontfermen over degenen die van nature geen deel aan Zijn ontferming hebben. En waarin Hij belooft tot Zijn volk aan te nemen die Zijn volk van nature niet zijn. Hier spreekt alles van genade. Van genade die gegrond is in de eeuwige ontfermingen van de Heere.

de verkiezing der genade

Het is bekend dat Calvijn in zijn preken en geschriften veel aandacht heeft voor de belijdenis van de genadige verkiezing. In zijn Institutie

besteedt hij aan dit thema wel vier lange en volle hoofdstukken. Calvijn was er van overtuigd dat dit voor menigeen een aanstootgevende leer is. Een leer ook omgeven door veel misverstand. Velen, zo zegt hij, menen dat het schandelijk is te denken dat sommige mensen tot de zaligheid en dat anderen tot het verderf zijn bestemd. Hij zelf stelt er het volgende tegenover. *"Nooit zullen wij, gelijk behoort, duidelijk overtuigd zijn dat onze zaligheid uit de bron van Gods genadige barmhartigheid vloeit, voordat wij Zijn eeuwige verkiezing hebben leren kennen. Want deze verheerlijkt God!"*

Calvijn realiseert zich dat zo ook de apostel Paulus over de uitverkiezing sprak. Wat de mens tot zijn zaligheid kennen moet, zal men nooit kennen, wanneer men niet erkent dat God verkiest zonder iets van de mens in aanmerking te nemen. In dat verband citeert Calvijn de woorden van de apostel uit Romeinen 11: *"Alzo is er dan ook in deze tegenwoordige tijd een overblijfsel geworden, naar de verkiezing der genade. En indien het door genade is, zo is het niet meer uit de werken. Anderszins is de genade geen genade meer. En indien het is uit de werken, zo is het geen genade meer. Anderszins is het werk geen werk meer."*

Tot troost van Gods kinderen verwijst Calvijn hen naar de oorsprong van de zaligheid die ligt in de verkiezing van eeuwigheid. *"Waar het heil van het overblijfsel van het volk wordt toegeschreven aan de genadige verkiezing, daar wordt pas goed erkend, dat God uit louter welbehagen hen wil zaligen."* Drie-erlei nut heeft het, aldus Calvijn, om het fundament van de zaligheid in de eeuwige verkiezing telkens en telkens aan te wijzen. Allereerst is niets zo in staat om ons te verootmoedigen, dan dit; want daarmee wordt al het onze terzijde geschoven. Vervolgens gevoelen wij te meer hoezeer wij de Heere onze eer en achting dienen te wijden; Hij is al onze liefde waardig. Ten derde biedt deze belijdenis de uitverkorenen een vaste grond en een zekere steun voor hun vertrouwen op de Heere. Heeft immers Christus niet gezegd, dat Hij naar Zijn belofte gewis zal zalig maken alles wat Hij van Zijn Vader in bewaring heeft gekregen?!

van eeuwigheid tot eeuwigheid

Als ik me niet vergis, verwijst Calvijn hier naar de belofte van de Heere

Jezus die we lezen in Johannes 6, waar we uit Zijn mond de volgende woorden horen: *"Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen. En die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen."* Hiermee doelt de Heere Jezus op al degenen die Zijn heilige Vader van eeuwigheid heeft uitverkoren en die Hij aan Christus als de Middelaar van God en mensen heeft gegeven om hen zalig te maken. In het zogenaamde hogepriesterlijke gebed heeft de Heere Jezus daarop ook gewezen: *"Ik heb Uw Naam geopenbaard de mensen die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren Uwe en Gij hebt Mij hen gegeven."* Welnu, van dezen die van eeuwigheid voorwerp van Gods ontferming zijn, geldt dat de Heere hen in hun levenstijd ook zal roepen en trekken. Ze zullen komen tot Mij, zegt de Heere Jezus. En ze zullen zeker zalig worden. "Mijn schapen", noemt Hij ze in Johannes 10. Van hen geldt: *"Ik geef hun het eeuwige leven. En zij zullen niet verloren gaan in eeuwigheid. En niemand zal ze uit Mijn hand rukken."* Dat kunnen ze zelf nog wel eens denken. Maar toch zal dat niet gebeuren. De oorsprong van hun zaligheid ligt vast, namelijk in de eeuwigheid. En die zaligheid zal zich daarom ook uitstrekken tot in de eeuwigheid. *"Niemand kan ze rukken uit de hand van Mijn Vader."*

Wie betreffen daarom de beloften van de zaligheid? Deze zelfden! In de tijd van hun leven op aarde komt het openbaar, vroeger of later. Om met Calvijn te spreken, in zijn verklaring van Joh. 6:37: *"Het woord 'geven' heeft evenveel kracht, alsof Christus*

gezegd had: degenen die de Vader verkoren heeft, wederbaart Hij en eigent Hij Mij toe tot gehoorzaamheid des Evangelies." Het werk van de Heere zal zich baan breken. Het voornemen van Zijn genade zal Hij ten uitvoer brengen. *"Die Hij tevoren verordeneerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen. En die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd. En die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt"* [Rom. 8:30].

De uitverkorenen ten eeuwigen leven geldt de belofte van het eeuwige leven. De Heere zal niet laten varen wat Zijn hand begon, wat Hij van eeuwigheid begon. Hij zal Zijn beloften gewis vervullen! Dat is in hun leven overigens geen onaangevochten zaak. Vanwege de overblijfselen van de inwonende zonde, die tegen hun wil in hen overgebleven is, en ook vanwege de bestrijdingen door de wereld en door de boze is er alle aanleiding om te denken dat Zijn beloften hun vervulling zullen missen. Als althans de uitverkorenen aan hun eigen krachten en aan hun goede wil waren overgelaten. Maar de Heere is getrouw! Hij die hen van eeuwigheid verkoor en die hun Zijn genade bewees, Hij is de waarachtige en getrouwe Heere. Hij zal hen tot het einde barmhartig en gewis bewaren! Vergelijk D. Leerregels V, § 3. Zei de Heere Jezus het niet tot Zijn vreemde discipelen: *"Vreest niet, gij klein kuddeke, want het is uws Vaders welbehagen ulieden het Koninkrijk te geven!"* Om Christus' wil, in Wie al Gods beloften ja en amen zijn.

J.M.J. Kieviet

BRIEVEN AAN OUDERS (32)

Iemand zei tegen een ander die iets had misdaan: "dat had ik van jou nou nooit gedacht". Zo'n gezegde boort die ander wel de grond in. Zelf geeft men zich daarmee bloot. Men staat boven de ander. Men acht zichzelf rechtvaardiger. Hier is hoogmoed aan het woord. Men lijkt in het geheel niet op de Heere Jezus. Ja – Geestes licht ontbreekt. Door dat licht kunnen we een ander niet meer oordelen en veroordelen. We zijn ook zelf tot alles in staat. Ook tot overspel en doodslag. Kijk – dan kunnen we David niet meer gewerpen.

Ik zie hem zitten aan het sterfbed van zijn kind. Ook ouders nu zijn er die een kind hebben verloren. Soms een enig kind; soms een van de kinderen. Wat is het smartelijk om aan zo'n sterfbed te zitten. Je kunt je lieve kind niet helpen. Je staat zo machteloos tegenover de dood; en dan na het sterven het kerkhof, een open graf. Wie peilt hier het onnoemelijke verdriet? 't Blijft je altoos bij; je vergeet nimmermeer. Hoe nodig is de nabijheid, de troost en de sterkte van de Heere. Zonder dat zou het tot bezwijken komen. Bedroefde ouders, stort

voor Hem uit uw ganse hart. Denk aan de Heere Jezus Die weende bij het graf van Lazarus. Zijn tranen zeggen u dat Hij weet wat verdriet is. 't Zou ook kunnen dat de Heere met die zware weg uw eeuwig behoud bedoelt.

Bij David is het anders. Zijn tranen en zijn zuchten waren vóór het sterven van zijn kind. Dat kind gaat heen, het kind van hem en van Bathseba, zoals de profeet Nathan heeft gesproken. O het was rijk dat woord: "De Heere heeft uw zonde vergeven". Echter – er volgde een nochtans. "Gij hebt de vijanden van de Heere grotelijks doen lasteren; daarom zal het kind sterven".

Daar ligt de grote koning op de grond, en dat zeven dagen lang. Hij eet niet, hij drinkt niet en hij slaapt niet. Zeven dagen lang is er één schreeuw tot God: "Och Heere, spaar het leven van dit kind."

David is waarlijk onder de Heere gekomen. Hij is niet bezig vanuit het vlees. Hij begeert dat het bewijs van zijn zonde blijft. "Wie weet, de Heere zou mij mogen genadig zijn, dat het kind levend bleve". Op de zevende dag, hij bemerkt het zelf niet, delen zijn knechten hem mee dat het kind gestorven is. Dan staat hij op. Hij zalft zich, hij verkleedt zich en hij eet; en de hofhouding staat verbaasd.

Vandaag kan men zich vaak uitleven. Alles kan en alles mag. O die radio, o die televisie, o die computer, o die films, o die boeken. Maar weet en bedenk dit, dat kerkmensen niet goedkoop zondigen, en vooral Gods kinderen niet. Ja – daar is vergeving zelfs voor de grootste misdadiger. Doch maak die vergeving niet goedkoop. Daarvoor moest een dure prijs betaald worden. Dat kostte God Zijn Zoon, en dat kostte de Zoon Zijn bloed, Zijn leven.

Maar denk er wel aan: de Heere neemt het altijd op voor Zijn Naam. Die Naam Die zo heilig, groot en goed is, wordt vanwege onze zonden door Gods vijanden gelasterd. Daarom dat sterven van Davids kind. Daarom zou het zwaard van Davids huis niet wijken.

Ds. P.v.Z.

TROUW AAN ISRAËL

Er verscheen een inhoudsrijk boek over actuele en theologische vragen betreffende de bijbelse positie van Israël en het Joodse volk. Meerdere vragen komen aan de orde zoals: Is Israël nog Gods (uitverkoren) volk, geldt de landbelofte nog, hebben de ceremoniën nog betekenis, wat betekent 'geheel Israël' in de brief van de apostel Paulus aan de Romeinen? De geschiedenis van de 'Joden-zending' komt aan de orde en het dilemma van dialoog met en evangelieverkondiging onder Israël. Centraal in dit boek staat dat de erkenning van Jezus als de gekomen Messias beslissend is voor Jood en heiden. Het is ons voor-nemen in enkele artikelen de inhoud van dit boek te bespreken.

Inhoud

Ds. C. Sonneveld schrijft drie hoofdstukken in het begin van het boek: Israël en de christelijke kerk: de geschiedenis van een broedertwist. Is Israël nog steeds Gods volk? Het 'geheel Israël' in Paulus' brief aan de Romeinen.

Ds. W. Silfhout schrijft over:

Geldt de landbelofte nog steeds?

Ds. C. Neele schrijft twee hoofdstukken:

De waarde van de Joodse ceremoniën. Evangelieverkondiging onder het Joodse volk in Nederland vanaf de Reformatie tot de Tweede Wereldoorlog.

Dan volgen twee hoofdstukken van G. Roos:

Omslag na Auschwitz.

Verscheidenheid in visie.

Ds. C.J. Meeuse schrijft over:

De geschiedenis van het chiliasme.

Ds. C. Sonneveld over:

Chiliasme in bijbels licht.

G Roos: Chiliasme als vluchtweg.

Ds. C.J. Meeuse:

Toekomst...voor wie?

Woord vooraf

Hierin komt naar voren dat de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten op 10 januari 1996 opdracht gaf aan het toen in het leven geroepen Deputaatschap voor Israël tot 'Voortgaande bezinning op de plaats van het volk Israël in het licht van de Heilige Schrift en op onze kerkelijke opdracht ten aanzien van dit volk.' Ook werd als doel geformuleerd: 'Het wekken van liefde tot het volk Israël binnen onze gemeenten, het stimuleren van belangstelling

voor onze kerkelijke opdracht en het bestrijden van antisemitisme vanuit christelijk perspectief.' Het nu verschenen boek wil een bijdrage geven aan het hierboven geformuleerde. De titel van het boek "Trouw aan Israël" wil drie zaken tot uitdrukking brengen: In de eerste plaats is het een belijden van Gods trouw aan Israël, in de tweede plaats verwoordt de titel de intentie van het werk: de begeerte daarin trouw te zijn aan Israël en in de derde plaats is het een blijvende vraag aan de gemeenten: blijf trouw aan Israël.

Een broedertwist

In dit hoofdstuk wordt geschreven over het schisma (de scheiding) tussen kerk en synagoge. Deze breuk wordt wel genoemd het grote schisma in onderscheid met het uiteengaan van de westerse en de oosterse kerk in 1054. Deze broedertwist tussen kerk en synagoge laat zien het verzet van vele Joden tegen het Evangelie van vrije genade en de hoogmoed en liefdeloosheid binnen de christenheid ten opzichte van het Joodse volk. De vraag wordt onder ogen gezien wat antisemitisme is. Antisemitisme bewerkt scheiding tussen Sem en Jafeth. God heeft de heidenen de bekering gegeven ten leven. Zo werden zij ingelijfd in Sem. Achter het antisemitisme wordt gezien de poging van de satan te verwijderen dat Joden (Sem) en niet-joden (Jafeth) samenwonen. De verhouding tussen Jodendom en Christendom valt inderdaad te zien als de verhouding tussen twee broeders, de oudste broeder en een jongere broeder. We willen u en citaat geven waarin uitkomt hoe het huidige Jodendom moet gewaardeerd worden: "Het huidige Jodendom is, historisch gesproken, de erfgenaam van het Farizeïsme uit Jezus' tijd. Het heeft een ontwikkeling doorgemaakt die zijn neerslag vindt in Misjna (betekent mondelinge wet, naam van een verzameling Joodse godsdienstige wetten die in de 3^e eeuw is bijeengebracht- aldus Van Dale) en Talmoed (interpretatie van en aanvulling op de misjna; tussen 200 en 500 na Christus ontstaan verzamelwerk, waarin al die aanvullingen op het OT te vinden zijn, die het maatschappelijke, burgerlijke en godsdienstige leven van de Israëlieten regelen: er zijn twee talmoeds:

de Jeruzalemse of Palestijnse (uit 400) en de Babylonische (uit 500)- aldus Van Dale).. Het heeft zich gevormd vanuit een antithese tot de jonge christelijke kerk. Het huidige rabbijnse Jodendom kan daarom niet als vader van het Christendom worden gezien. Kerk en synagoge zijn als twee broeders die strijden om de erfenis van het Oude Testament. De kerk leest de Schriften (het Oude Testament) door de bril van het Nieuwe Testament; de synagoge leest diezelfde Schriften (de Tenach) door de bril van de Talmoed en rabbijnse commentaren."

Scheiding

De Bijbel toont ons de diepste wortels van de broedertwist tussen Israël en de kerk. In de gelijkenis van de verloren zonen worden ons twee zonen getekend: de jongste zoon was goddeloos verloren en de oudste zoon vroom verloren. De oudste zoon snijdt de band met zijn jongere broer door. In de eerste tijd na Pinksteren vinden we de oudste en de jongste zoon nog dicht bij elkaar. Joden die Jezus als de Messias beleden en Joden die dat niet deden gingen beiden op naar de tempel. Van een breuk was aanvankelijk nog geen sprake. De tegenstand van de Joodse leidslieden tegen de zaak van Christus is van het begin af aan fel geweest. Er worden apostelen gevangen genomen en geselsd, Stefanus wordt gestenigd. Er breekt vervolging uit. De diepste oorzaak van dit alles is de Persoon en het werk van Jezus Christus. Ook de prediking en het optreden van de apostel Paulus hebben bijgedragen aan een groeiende verwijdering tussen de oudste en de jongste zoon. Paulus heeft beleefd en gepredikt onder Joden en heidenen dat de wet niet zalig maakt, maar alleen Christus en Zijn borgwerk. De verwijdering tussen kerk en synagoge groeit. De vervreemding tussen Jood en heiden groeide doordat vlak voor de val van Jeruzalem in het jaar 70 veel Joodse christenen uitweken naar Pella in het Overjordaanse. De Joden voelden zich in de steek gelaten. In de jaren 132 tot 135 werd de leider van de tweede Joodse opstand, Bar Kochba, uitgeroepen tot Messias. Hieraan konden de christenen niet meedoen zonder de Zaligmaker te verloochenen. Nog een belangrijk element is dat in een bekend Joods gebed in het jaar 90 een spreuk werd opgenomen waarin kettters werden vervloekt. Er

staat onder andere in: "Laten de christenen en de ketters in een oogwenk vergaan. Laten zij uitgewist worden uit het boek des levens en niet met de rechtvaardigen worden opgeschreven." Dit konden christenen niet meebidden in de synagoge. Zo stonden ze voor de keus: hun geloof afzweren of te verdwijnen uit de synagoge. Zo is de breuk tussen kerk en synagoge in de eerste eeuw en in het begin van de tweede eeuw ontstaan.

De vervangingstheologie

Na 135 ontstaat de zogenaamde vervangingstheologie. Deze theologie houdt in dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen. Het oude bondsvolk heeft afgedaan. God ziet er niet meer naar om. Nu heeft God een volk uit de heidenen aangenomen in plaats van Israël. Dat nieuwe volk ontvangt nu de zegeningen en voor het oude volk gelden alleen nog maar de vervloeking van het verbond. Door de verwerping van Jezus heeft het Joodse volk opgehouden volk van God te zijn. De beloften van het Oude Testament zijn overgegaan op het nieuwe volk uit de heidenen, het 'nieuwe Israël'. Israël heeft afgedaan. De Joden worden beledigd, uitgescholden en gekleineerd. Een man als Chrysostomus heeft tegen het einde van de vierde eeuw in Antiochië preken tegen de Joden gehouden. Hij maakte de synagoge uit voor een borddeel, een satansburcht, een afgrond van alle onheil. Joden noemde hij roofzuchtig, gierig en bedrieglijk, ze zijn een gemeenschappelijk verderf en een ziekte voor de hele wereld. Dit roept een beeld op van joden als Godsmoordenaars en bloeddorstige wezens. Door dit alles kwamen de Joden in de verdrukking terecht. Het concilie van Nicea bepaalde in 325 dat de christelijke paasdatum en de Joodse niet langer mochten samen vallen. In de Middeleeuwen zien we vervolging van het Joodse volk. Kruisvaarders richtten bloedbaden aan onder Joodse gemeenschappen. In paaspreken wordt het volk opgejut zich te wreken op de 'moordenaars van Christus.' In de twintigste eeuw zijn zes miljoen Joden om het leven gebracht in Europa, het werelddeel waar het christendom diepe sporen had getrokken. De Heere heeft de totale verdelging van het Joodse volk verhoed. Gezien dit alles is het te begrijpen dat de Joodse medemens wantrouwend staat tegenover pogin-

gen hem te winnen voor het Evangelie van Jezus Christus. Er is ook een groot verschil tussen christelijk geloof en talmoeidisch Jodendom. Voor een Jood zijn God en mens partners. Een middelaar is niet nodig. Het komt aan op het doen van de geboden. Een mens kan dit, als hij zich maar voldoende inzet. Toch is er verwachting omdat er een levende God is. Dit blijkt uit Romeinen 9- 11. Onder Israël is het Evangelie niet geheel zonder vruchten. De Heere zal Zich opnieuw tot Israël wenden. Samuel Rutherford wilde er wel honderd jaar voor uit de hemel blijven om dat mee te mogen maken.

Ds. A. van Heteren

N.a.v. ds. C.J. Meeuse, G. Roos en ds. C. Sonneveld (red.), *Trouw aan Israël*, 239 blz., € 17,50, Uitgave Den Hertog- Houten in samenwerking met het deputaatschap Israël van de Gereformeerde Gemeenten.

BIDSTOND EN VOORBEDE GENERALE SYNODE 2004.

Voorafgaand aan de vergadering van de generale synode 2004 zal op D.V. donderdag 26 augustus 2004 om 19.30 uur een bidstond gehouden worden in de Pniëlkerk, J.Haydnlaan 119 in Utrecht. In deze dienst hoopt de preses van de generale synode 2001, ds. J. Plantinga voor te gaan. Graag nodigen wij iedereen uit om bij deze dienst aanwezig te zijn om voorbede te doen voor het werk van de synode en zijn leden. Tevens roepen wij de kerken op om, in het bijzonder op de zondag voorafgaande aan de bidstond, in de voorbede het werk van generale synode de Heere op te dragen.

Namens de roepende kerk van Utrecht-West,

Ds. J. Westerink, preses
C. Timmerman, scriba

BOEKBESPREKINGEN

C. van Rijswijk, *Zij liepen als een stroom Hem aan*, 97 blz., € 8, Uitgave De Schatkamer, Rumpt.

De titel van dit boek is ontleend aan de berijmde psalm 34 vers 3 de tweede regel. Op eenvoudige wijze worden zesentwintig waar gebeurde voorvallen uit de kerkgeschiedenis beschreven voor onze kinderen en voor de opgroeiende jeugd. Ook voor ouderen is het goed kennis te nemen van deze gebeurtenissen. Het boek bevat enkele zwart- wit tekeningen. Op wonderlijke wijze heeft de Heere gered uit grote nood. Er wordt zo gemakkelijk over 'toevallig' gesproken. De Heere leidt echter alle dingen. Ook de dingen die wij als 'toevallig' bestempelen. We willen een voorbeeld geven uit dit boek. Het tweede hoofdstukje draagt als titel: "Spotters van Maarten Luther en zijn vrouw." Het is gebeurd in 1753. Er werd in een plaats in Hongarije een schitterend feest gegeven. Onder de genodigden was een zekere Jozef Freithofer. Hij was een aanhanger van Maarten Luther geweest, maar was teruggekeerd naar de roomse kerk. Hij was zeer vijandig geworden. Hij kon het niet nalaten met Maarten Luther en andere kinderen Gods te spotten. Tijdens het feest zou er een soort toneelspel worden opgevoerd. Friethofer kwam op de gedachte Maarten Luther en zijn vrouw Catharina van Bora na te doen. De zogenaamde Maarten Luther verscheen en opende een deftig boek en vertelde dat hij was gekomen om de biecht af te nemen. Ook zijn vrouw werd bespot. Er werd vreselijk gelachen en gespot. Als dieptepunt zou de zogenaamde Maarten Luther het 'Onze Vader' uitspreken. Dan geven we een citaat van blz. 12: "Toen hij bij de woorden kwam: *Want Uw is het koninkrijk en de kracht*, was de maat der ongerechtigheid vol gezondigd. Nauwelijks had hij deze woorden geuit of hij klapte voorover op de grond. Daarna wentelde hij zich al brullend om en om! Een arts werd geroepen en onmiddellijk werd hij naar een inrichting vervoerd. Hier leefde hij nog elf dagen zonder dat er enige verandering optrad. Hij stierf op

de tweede maart een ellendige dood. Precies veertien dagen daarna, de zestiende maart, overleed ook plotseling de man die zich als Catharina van Bora verkleed had. De Heere was geen ledige Aanschouwer geweest! 'Wie Mijn volk aanraakt, raakt Mijn oogappel aan' spreekt Hij! Dat ondervonden de twee spotters." Neem en lees.

Ds. G.J. van Aalst, Waar liefde woont, 155 blz., € 14,90, Uitgave Den Hertog- Houten.

Dit boek, dat al enige tijd op bespreking wacht, en als ondertitel heeft 'Waar liefde woont', bevat een eenvoudige verklaring van het huwelijksformulier waarin veel behartenswaardige zaken naar voren worden gebracht. In het huwelijksformulier horen we het spreken van de Bijbel over het huwelijk. Er wordt geschreven over de verkeringsstijd, de huwelijksdag, de bijbelse verhouding tussen man en vrouw binnen het huwelijk, de kinderzegen en kinderloosheid. Bijbelse normen en waarden met betrekking tot het huwelijk komen al meer onder vuur te liggen in

onze tijd. Daarom is het een goede zaak van de inhoud van dit boek kennis te nemen. Op blz. 30 wordt eerlijk gesproken over grenzen die in de verkeringsstijd in acht dienen te worden genomen. Op blz. 76 wordt terecht neergeschreven dat het moeder in het gezin willen zijn op de eerste plaats dient te komen en dat dit offers vraagt of gaat vragen. Op blz. 78 wordt melding gemaakt van onbetaald vrijwilligerswerk. Op blz. 108 hadden we graag een nadere uitleg gezien over de zogenaamde scheidbrief van Mozes. Terecht lezen we op blz. 114 dat duurzame ontwrichting geen reden is tot scheiding. Het geldt: Wat God samengevoegd heeft, scheid de mens niet. Als het gaat over de kinderzegen zegt het formulier "de

kinderen, die het U belijft hun te geven..." Afgewezen wordt: we willen geen kinderen, nog geen kinderen, voorlopig geen kinderen. De auteur geeft er blijk van zijn tijd te kennen en neemt positie in vanuit Gods Woord tegenover onjuiste, maar bijna algemeen verbreide en aangehangen denkbelden van onze tijd.

Kleine brochures: Een gesprek met de duivel op weg naar de kerk, 10 blz., €1,25. In dichtvorm wordt veel naar voren gebracht waar de duivel een mens mee kan afleiden. Nicolaas Barentzonius (predikant te Goes), De zwakke ademhaling van een amechtige ziel, in haar geestelijke flauwte, 17 blz., € 1,95. We troffen een storende fout aan: op blz. 12 3^e regel moet lusten staan i.p.v. lasten. Elders vonden wij dat deze Barentzonius predikant was in de 17^e eeuw. Dit had misschien vermeld kunnen worden teneinde de predikant in zijn tijd te kunnen plaatsen. Overigens een lezenswaardig werkje in dichtvorm. Deze twee brochures zijn uitgekomen bij Uitgeverij De Schatkamer, Rumpt

Johannes van der Kemp, Immanuël's ondertrouw, 34 blz., € 2,95, Uitgave De Schatkamer, Rumpt. In deze brochure wordt in zeven brieven beschreven hoe het zich toedraagt in en na de ondertrouw van dat wonderlijk, groot en gewenst huwelijk tussen Koning Immanuël en de allerschuldigste, mismaaktste, verachtste en overspeligste onder de vrouwen. Het is beschreven door iemand die zich nutter acht nooit geboren te zijn dan aldus nooit ondertrouwd te zijn. De brochure getuigt van zelfkennis en verwondering over de liefde van Immanuël.

't Boekendal

Winkelcentrum Urkerhard
Nagel 48, 8321 RG Urk

Tel: 0527 - 682110 Fax 0527 - 688668

**Boeken & Bijbels
CD's en Bladmuziek
Schoolartikelen
Kadoartikelen
Kopieerservice
Wenskaarten**

Verzending door heel Nederland

Op een Christelijke camping
De Klimberg te Hardenberg

**4 tot 6 persoons
caravan te huur,**

op een heel rustig plekje vrij
vanaf 14 augustus.

20 % korting.
Tel. 035-5420622.

AANBIEDING CARTRIDGES

U kunt op onderstaand adres voordelig uw cartridges bestellen, zowel originele als imitatie. Ter illustratie van onze tarieven enkele voorbeelden van originele HP-cartridges, die wij leveren. Imitatie is uiteraard nog een stuk voordeliger.

HP 15D	29,-
HP 17	29,-
HP 26	29,-
HP 27A	19,-
HP 28	22,-
HP 45A	29,-
HP 56A	23,-
HP 58	26,-

D.P. van den Dool - Bezelhorstweg 22
7009 KL Doetinchem
Tel. ('s avonds tussen 19.00 en 20.00):
06-28760134

dpvandendool@kliksafe.nl
www.inktpatroon.net

TE KOOP GEVRAAGD

**Theologische boeken
oude en nieuwe druk**

Tel. 0577-401065

Voor info bel:

**0416 - 692 787
of
0341 - 425 712**

**Reformatrice Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen**

Korting 10% korting bij 2e reservering binnen een jaar. Korting wordt berekend op boeking(en) buiten schoolvakanties.

**Oosterend - Texel
Rust en ruimte, vakantie in
eigen sfeer, alle jaargetijden**

Ruimgelegen en vrijstaande 6/8 pers.
bungalows; 4/6 pers. stacaravans.
Ook bungalows met cv.

Op Texel zijn veel bezienswaardigheden.
Maak gebruik van de conversatiezaal.
Doe mee aan diverse (dag)activiteiten.

Met familie of vrienden tijdens uw
jubileum samen er even tussenuit.

Op het park
Vrijstaand

Bel voor meer informatie of onze gratis
brochure met foto's. Deelweten zijn ook
mogelijk (al vanaf € 110,-).

Meer informatie of reserveren? Bel 0222 31 83 91